

sine causis propriis, vel praeter ordinem propriarum causarum. Ergo — 2) Hinc docet D. Thomas (c. g. l. 3. c. 100.): « In agentibus etiam corporalibus hoc videtur, quod motus qui sunt in istis inferioribus corporibus ex impressione superiorum, non sunt violenti, neque contra naturam, quamvis non videantur convenientes motui naturali, quem corpus inferius habet secundum proprietatem suae formae. Non enim dicimus quod fluxus et refluxus maris sit motus violentus, cum sit ex impressione coelestis corporis; licet naturalis motus aquae sit solum ad unam partem, scilicet ad medium (imum). Multo igitur magis quidquid a Deo fit in qualibet creatura, non potest dici violentum neque contra naturam ».

186. Atque inde patet solutio difficultatis eorum, qui dicunt: Deus nihil facere potest contra ordinem moralem; ergo neque praeter aut contra ordinem physicum. — Iam responderat D. Thomas (de pot. q. 6. a. 1. ad 3.), dicens: « Licet Deus possit facere contra ordinem, qui est unius creaturae ad aliam, quod est quasi naturae particularis respectu ipsius: non tamen potest facere contra ordinem creaturae ad seipsum: iustitia autem hominis consistit principaliter in debito ordine hominis ad Deum. Unde contra ordinem iustitiae Deus facere non potest. Cursus autem naturae est secundum ordinem unius creaturae ad aliam: et ideo contra cursum naturae Deus facere potest ».

187. II. His quidem satis explicata est una e duabus conditionibus ad miraculum requisita; nunc de alia agendum est, iuxta quam, ut diximus, miraculi causa debet esse *occulta*. Quaeritur hic utrum huiusmodi causa occulta sit *situs* Deus, an possit esse etiam Angelus; seu, utrum miraculum excedat facultatem totius naturae *sensibilis*, an totius naturae *simpliciter*; ita ut comprehendantur etiam spiritus. Haec quaestio supervacanea videri posset, postquam audivimus a D. Thoma, causam miraculi esse *per se occultam*, adeoque nonnisi Deum; praestat tamen illam expendere, tum quia melius intelligetur natura miraculi, tum praesertim quia valde inservit vi probandi miraculorum adstruendae. Nam « supponimus, inquit Suarez (de Relig. t. I. l. 2. c. 16. n. 2.), omnem virtutem et potestatem operandi ad extra, seu actione transeunte et corporali, quae Angelis est naturalis, in daemo-

nibus post peccatum integrum mansisse, quia per peccatum non fuerunt in Angelis naturalia diminuta, nedum amissa, ut est axioma Theologorum cum D. Thoma (l. p. q. 64. art. 4.), sumptumque est ex Dionys. (cap. 4. de Divinis nominibus) ».

188. Ut paucis complectamur multa quae de hac re disputari solent, animadvertisimus — 1) hic proprie quaeri utrum Angeli sint aut esse possint *causa principalis efficiens miraculi virtute sua naturali*. Nam si agatur de causalitate ministeriali aut impetratoria, « dicendum, inquit D. Thomas (l. p. q. 110. a. 4.), quod Angeli aliqui dicuntur miracula facere; vel quia ad eorum desiderium Deus miracula facit, sicut et sancti homines dicuntur miracula facere; vel quia aliquod ministerium exhibent in miraculis quae fiunt, colligendo pulveres in resurrectione communi, vel huiusmodi aliquid agendo » (1). Animadvertisimus — 2) in miraculo distingui posse veritatem *operis* et veritatem *miraculi*. « Sciendum est, inquit D. Thomas (l. p. q. 114. a. 4.), quod quamvis huiusmodi opera daemonum, quae nobis miracula videntur, ad veram rationem miraculi non pertingant, sunt tamen quandoque verae res; sicut magi Pharaonis per virtutem daemonum veros serpentes et ranas fecerunt ». Unde quaeri posset utrum Angeli possint miracula facere — a) *vera quoad veritatem operis* — b) *vera quoad veritatem miraculi*.

(1) Haec ipsa fusius explicans S. Doctor (de Pot. q. 6. a. 4.), docet pluribus modis Angelos esse posse ministros Dei in patrandis miraculis: « uno modo precibus impetrando... Alius modus est secundum quod Angeli materiam disponunt sua naturali virtute ab hoc quod miraculum fiat; sicut dicitur quod in resurrectione colligent pulveres mortuorum, qui divina virtute reducentur ad vitam... Tertius modus est quod operentur etiam aliquid coagendo... Qualiter autem hoc esse possit considerandum est. Constat quod Deus solo imperio miracula operatur. Videmus autem quod imperium divinum ad inferiores rationales spiritus, scilicet humanos, mediantibus superioribus, scilicet Angelis, pervenit, ut in legis veteris latione appareat; et per hunc modum, per spiritus angelicos vel humanos imperium divinum ad corporales creaturas pervenire potest, ut per eos quodammodo naturae praesentetur divinum praeceptum; et sic agant quodammodo spiritus humani vel angelici, ut instrumentum divinae virtutis ad miraculi perfectionem... Nec est mirum si per hunc modum spirituali creatura Deus instrumentaliter utitur ad faciendum mirabiles effectus in natura corporali, cum etiam natura corporali utatur instrumentaliter ad spirituum iustificationem, ut in sacramentis patet ».

189. Iamvero duo imprimis hic certa sunt apud omnes. Primum est: *aliqua esse miracula, quae Angeli nec quoad veritatem operis efficere possunt*. Nam, uti docet D. Thomas (c. g. l. 3. c. 102.): « Omnis creatura in sua actione requirit subiectum aliquod in quod agat; solius enim Dei est ex nihilo aliquid facere, ut supra ostensum est (lib. 1. cap. 16.). Nihil autem quod requirat in sua actione subiectum, potest agere, nisi in illa ad quae subiectum illud est in potentia: hoc enim agens in subiectum aliquod operatur ut educat illud de potentia in actum. Nulla igitur creatura sicut nec creare potest, ita nec agere in aliqua re, nisi quod est in potentia illius rei. Fiunt autem multa miracula divina virtute quod non est in potentia illius rei, sicut quod mortuus reviviscat ». Quare, uti monet idem S. Doctor (l. p. q. 114. a. 4. ad 2.), « si aliquando aliquid tale operatione daemonum fieri videatur, hoc non est secundum rei veritatem, sed secundum apparentiam tantum. Quod quidem potest duplicitate contingere: uno modo ab interiori, secundum quod daemon potest mutare phantasiam hominis, et etiam sensus corporeos, ut aliquid videatur aliter quam sit... Alio modo ab exteriori. Cum enim ipse possit formare corpus ex aere cuiuscumque formae et figurae, ut illud assumens in eo visibiliter appareat, potest eadem ratione circumponere cuicunque rei quamcumque formam corpoream, ut in eius specie videatur ».

190. Conceditur etiam ab omnibus, *posse Angelos aliqua miracula facere quae vera sint quoad veritatem operis*. Quod duplicitate explicant — 1) *Per motum localem*, id est, vel res ex uno loco in alium celerrime transferendo; vel in altum hominem aut alia obiecta attollendo, ita ut volare videatur; vel res ex hominum conspectu subtrahendo, reddendo illas invisibles; vel efficiendo, ut statuae, tabulae moveantur, ambulent, loquantur, etc.: nam ipsi eas movent et per eas loquuntur, etc. — 2) *Applicando activa passivis*. « Possunt (Angeli), inquit D. Thomas (l. p. q. 114. a. 4.), adhibere quaedam semina, quae in elementis mundi inventiuntur, ad huiusmodi effectus complendos, ut Augustinus dicit, 3. de Trin. cap. 8. Et ideo dicendum est quod omnes transmutationes corporalium rerum quae possunt fieri per aliquas virtutes naturales, ad quas pertinent praedicta semina, possunt fieri per

operationem daemonum, huiusmodi seminibus adhibitis ». — Cf. quae diximus in tract. *De Deo creante* (n. 466. seqq.).

191. Solum ergo superest inquirendum, utrum effectus huiusmodi extraordinarii, quos Angeli producere possunt *quoad veritatem operis*, si ab ipsis producantur, habeant etiam *veritatem miraculi?* Bened. XIV. (de Canoniz. SS. l. 4. p. 1. c. 3. n. 13.), ita respondet: « Quod si quis ex hucusque adductis inferre vellet, a daemone sua naturali virtute miracula fieri posse excedentia vires et facultatem naturae visibilis et corporeae, aperte falleretur: cum aliud profecto sit, Deum opera daemonis aliquando usum esse et uti posse in patratione miraculorum, aliud, daemonem facere miracula; cum, iuxta nostrum loquendi modum et communem intelligentiam, ille dicatur facere miraculum, qui opus aliquod extraordinarium efficit pro confirmatione veritatis, quam praedicat, aut ille, ad cuius intercessionem aliquid mirandum a Deo fit, ut de eius sanctitate apud homines constet ».

192. Verum hic proprie consideratur *ontologica veritas miraculi*: et de illa docet D. Thomas (l. p. q. 114. a. 4.): « Si miraculum proprie accipiatur, daemones miracula facere non possunt, nec aliqua creatura, sed solus Deus; quia miraculum proprie dicitur quod fit praeter ordinem totius naturae; sub quo ordine continetur omnis virtus creata. Dicitur tamen quandoque miraculum large, quod excedit humanam facultatem, et considerationem: et sic daemones possunt facere miracula, quae scilicet homines mirantur, in quantum eorum facultatem et cognitionem excedunt ». Et (q. 110. a. 4. ad 2.) docuerat: « Miracula simpliciter loquendo dicuntur, ut dictum est, in corp. art., cum aliqua fiant praeter ordinem totius naturae creatae. Sed quia non omnis virtus naturae creatae est nota nobis, ideo cum aliquid fit praeter ordinem naturae creatae nobis notae per virtutem creatam nobis ignotam, est miraculum quoad nos. Sic igitur cum daemones aliquid faciunt sua virtute naturali, *miracula* dicuntur non simpliciter, sed quoad nos ». — Cf. etiam c. g. l. 3. c. 102.

193. Quaerenti vero, cur iidem effectus, qui *veritatem operis* habent, sive fiant a Deo sive ab Angelis, non habeant tamen *veritatem miraculi* si ab Angelis fiant virtute propria, cum illam habeant si a Deo fiant; respondet Suarez explicando D. Thomae

doctrinam (de Angelis, l. 4. c. 39. n. 9.): « Quia (Angeli) nihil possunt facere sine interventu et apparatu naturalium causarum. Quia in primis semper requirunt praeiacentem materiam, quia ex nihilo nihil facere possunt. Deinde ipsa materia non eis ad nutum obedit, ut etiam diximus cum Aug. lib. 3. de Trinit. cap. 8. Unde solum possunt materiam transmutare secundum aliquam naturalem capacitatem, non vero secundum potentiam obedientiam. Ac denique hanc ipsam transmutationem, si sit ad formam praeter motum localem, facere non possunt per se, ut sua virtute, sed tantum applicando agens, quod virtutem habeat naturalem ad talem formam introducendam ». Et (n. 10.): « In quo etiam considerandum est in praesenti sermonem esse de operibus sensibilibus, quae hominibus miraculosa apparent, de quibus concedi potest, et debet, ut sint vera miracula, necessarium et sufficiens esse, ut superent omnem naturalem virtutem causarum naturalium, et corporalium. Quia hinc evidenter concluditur etiam esse supra omnem virtutem angelicam, cum haec non possit, nisi applicando naturales et corporeas causas activas passivis, huiusmodi effectus sensibiles efficere ». Et (n. 11.): « Concedo non omnia miracula vera esse aequalia simpliciter, quia quaedam sunt nobiliora aliis, vel ex parte effectus, vel ex parte modi. Nihilominus tamen in hoc omnia convenient, et quandam aequalitatem, seu univocationem habent, quod omnia sunt supra totum ordinem causarum naturalium, et supra naturalem capacitatem materiae, vel saltem supra connaturalem modum, quo talis effectus per se fieri postulat. Unde subita sanitas, si tantum fiat per velocem applicationem causarum naturalium, non erit vere miraculosa: si tamen fiat per solam efficaciam superioris causae, vel per solum imperium, vel si sanatio tam subita sit, ut causae naturales, etiam sufficienter applicatae, non sufficient virtute naturali tam subito materiam disponere, tunc sanitas erit vere miraculosa. Idemque dicendum est de subita pluvia, et aliis similibus operibus ». Haec eximii Doctoris testimonia exscribere volui, quia ipsa probant, a nonnullis, post Bened. XIV. (op. et l. c. cap. 1. n. 17.), haud fideliter referri eius, hac de re, doctrinam ».

194. Igitur vera miraculi definitio est: « effectus facultatem et ordinem totius naturae creatae transcendent »; vel ut loquitur

D. Thomas (l. p. q. 105. a. 7., c. g. l. 3. c. 101.): « opus quod fit divinitus praeter ordinem communiter servatum ». Quemadmodum autem hactenus exposita clare explicit hanc veram miraculi notionem; sic falsas, praesertim a Lockio, Clarkio etc., propositas excludunt. Has non vacat hic singillatim referre et refutare; siquidem non miraculi utcumque, sed miraculi a nobis definiti possibilitatem et vim probandi demonstratri sumus — Vide, si lubet, Hooke (de vera Relig. dissert. 2. cap. 1).

195. III. Hactenus de natura miraculi. Nunc quoad miraculorum partitiones, notat imprimis D. Thomas (l. p. q. 105. a. 8.), « quod nihil potest dici miraculum ex comparatione potentiae divinae; quia quodcumque factum divinae potentiae comparatum est minimum, secundum illud Isa. 40. 15.: “Ecce gentes quasi stilla situlae, et quasi momentum staterae reputatae sunt.” Sed dicitur aliquid miraculum per comparationem ad facultatem naturae, quam excedit. Et ideo, secundum quod magis excedit facultatem naturae, secundum hoc maius miraculum dicitur ».

196. Dein vero proponit (l. c.) miraculorum partitionem, secundum quod miraculum fit a causa per se occulta et sic excedit facultatem naturae. « Excedit autem aliquid facultatem naturae tripliciter: uno modo quantum ad substantiam facti, sicut quod duo corpora sint simul... aut quod corpus humanum glorificetur; quod nulla natura facere potest; et ista tenent summum gradum in miraculis. Secundo aliquid excedit facultatem naturae, non quantum ad id quod fit, sed quantum ad id in quo fit, sicut resuscitatio mortuorum, et illuminatio caecorum, et similia; potest enim natura causare vitam, sed non mortuo; et potest praestare visum, sed non caeco; et haec tenent secundum locum in miraculis. Tertio modo excedit aliquid facultatem naturae quantum ad modum et ordinem faciendi; sicut cum aliquis subito per virtutem divinam a febre curatur absque curatione et consueto processu naturae in talibus; et cum statim aer divina virtute in pluvias densatur absque naturalibus causis, sicut factum est ad preces Samuelis et Eliae (1. Reg. 12. et 2. Reg. 18.); et huiusmodi tenent infimum locum in miraculis ».

197. Aliam etiam S. Doctor tradit miraculi divisionem, secundum quod miraculum est praeter ordinem totius naturae, dicens:

(Qq. Disp. q. *De miraculis*, art. 2. ad 3.): « Circa ea, inquit, quae Deus miraculose facit, talis solet adhiberi distinctio, ut quaedam dicantur fieri supra naturam, quaedam contra naturam, quaedam praeter naturam. Supra naturam quidem, in quantum in illum effectum, quem Deus facit, natura nullo modo potest; quod quidem contingit dupliciter, vel quia ipsa forma inducta a Deo omnino a natura induci non potest, sicut forma gloriae, quam inducit Deus corporibus Beatorum et sicut etiam Incarnatio Verbi; vel quia etsi talem formam possit in aliquam materiam inducere, non tamen in istam, sicut ad causandam vitam natura potens est, sed quod in hoc mortuo natura vitam causet, hoc facere non potest. Contra naturam esse dicitur quando in natura remanet contraria dispositio ad effectum, quem Deus facit; sicut quando conservavit pueros illaesos in camino, remanente virtute comburendi in igne, et quando aqua Jordanis stetit, remanente gravitate in ea, et simile est quod virgo peperit. Praeter naturam autem dicitur Deus facere quando producit effectum, quem natura producere potest, illo tamen modo quo natura producere non potest».

198. His itaque praestitutis —

§ II.

Solvitur proposita quaestio.

PROP. VIII. — *Habita ratione tum ordinis in rebus existentiis, tum divinorum attributorum, miracula, seu « eventus totius naturae creatae facultatem, ordinemque consuetum excedentes » nullam involvere repugnantiam dicenda sunt: imo divinae virtutis perfectio, etiam prout naturali lumine innotescit, potestatem ea patrandi sibi omnino vindicat.*

199. *Prob. I. Ex parte ordinis in rebus existentiis.* Eatenus aliqua repugnantia deprehenderetur in miraculo ex parte ordinis praeter quem est, quatenus ordo ille esset necessarius. Atqui ordo *universalis*, praeter quem est miraculum, non est necessarius,

sed omnino contingens. Ergo ex parte ordinis rebus inditi nulla est repugnantia ut fiat miraculum.

Prob. min. 1) Ordo ille nequit certe dici *absolute*, seu nulla facta hypothesi, necessarius. Nequit enim ordo intelligi absque substantiis seu rebus, quibus inest; nec earumdem naturam ac perfectionem superare potest, cum *naturalis* dicatur et sit. Atqui res omnes quae in mundo sunt, non necessario sed contingenter existunt. Ergo ordo ipsis inditus, absolute inspectus, contingens sit oportet.

2) Nec potest idem ordo dici necessarius, *facta hypothesi existentiae earum rerum quibus inest*. Etenim id solum est omnino necessarium, facta hypothesi existentiae alicuius rei, quod pertinet ad essentiam eius: sicut, facta hypothesi quod homo existat, impossibile est ut sit aliud quam animal rationale. Atqui ordo rebus inditus, seu leges physicae quibus mundus regitur, non pertinent ad essentias rerum in mundo existentium. Ergo, facta hypothesi existentiae rerum quae sunt in mundo, non sequitur necessitas ordinis qui ipsis inest. Supponas, quaeso, flumen mutare cursum atque in caput refluere; motum telluris circa axem non ab ortu ad occasum, sed ab occasu ad ortum dirigi; motum planetarum maiori vel minori velocitate perfici, quam nunc perficiatur, et alia huiusmodi; num essentia fluminis, telluris, planetarum, mundi, ita mutaretur, ut haec non possent amplius concipi?

3) Nec ordo *universalis* dici potest necessarius, *facta hypothesi existentiae ipsius, seu eo manente*; ita ut si rara fiat mutatio, eo ipso ordo destruatur. Nam — a) repugnat quidem ordinem constituto, ut mutetur ab aliquo eorum qui eidem subduntur; non vero ut mutetur ab eo qui illum constituit, et supra illum est. Ratio est evidens: mutatio ordinis facta ab eo qui subiicitur illi est veluti *transgressio* illius, adeoque illi repugnans; facta ab ipso qui ordinem constituit et supra illum est, est legitima *derogatio*, quae certe non repugnat, ut videre est in legibus proprie dictis. Atqui, iuxta nos, miraculum non fit nisi a Deo, qui ordinem universalem constituit et supra illum est. Ergo. « Deus, inquit D. Thomas (l. p. q. 105. a. 6.), potest facere praeter ordinem rerum, quia ordini secundarum causarum ipse non est subiectus, sed talis ordo ei subiicitur quasi ab eo procedens, non